

Така її доля

Леся Українка

(Образок з життя)

Невелика хата у Пріськи Чугаїхи, але зате порядна, біла, не гірш, як у людей. Та й нащо їй велика хата? Сама вона живе в ній із своїм старим: ні діток не має вона, ні родини; от хіба тільки сусідка або кума забіжить часом на попрядки чи так у свято прийде одвідати; а то Пріська все сама та сама. Тепер же вона має гості; не які й гості: з свого-таки села прийшла до неї кума її, Мотря, давня приятелька (ще дівчатами товаришували). Сидять вони собі та й прядуть, розмовляють; та розмова ведеться помалу, щораз уривається; веретена шпарко ходять; видно, не для забавки та робота взята.

– Чи давно, кумо, навідувались до дочки? – пита Пріська.

– А от, мабуть, тижнів зо два, як була в неї.

– Ну, що ж? Як там вона?

– Ей, вже її життя! Відомо, не було їй добра, то й не буде...

Розмова затихла, і знов шумлять веретена. Мотря похилила журливо голову і ще пильніше взялась до роботи. Пріська почала стиха поспівувати:

Чи ти мене, моя мати, в барвінку купала,

Що ти мені, моя мати, долі не вгадала?..

– Так, кумо, так! Не вгадала я долі своїй донечці: втопила її головоньку за п'яницю; я ж думала, як лучче. Ви ж, кумо, знаєте, які мої достатки; а то ж багатир, цілий ґрунт має, єдинак у матері!

– Чи ви не знали його вдачі, що він п'є?

– Ой, чому ні! Казали мені люди, вже по заручинах, що бачили його в місті п'яного. Бився з москалями; а мати його ходила за ним та просила, щоб додому їхав. Та де! Не вважав на матір, ні на людей; там такий, як уп'ється, то й на матір не раз кидається бити. Чула я, кумонько, чула теє все; та що ж? Думаю: як там раз щось трапилось, то чи то воно завжди так буде! От, може, з хлопцями загулявся або хто підпоїв! А може, ще й брешуть люди, так, із заздрощів. Та хоч би й правда тому була, що любить гуляти, то що ж уже! Дівчина вже заручена; одмовити – треба сплатити за безчестя; та й горілка, що люди випили на заручинах, теж його була; а де ж мені, бідній, було те все посплачувати! Та ще й то думаю собі: він парубок молодий, то й гуляє; а оженився, то, може, йому той шум з голови вийде. Жінка, господарство, то те, то се, та й забудеться.

– А дочка ваша як на те пристала?

– Та що! Дочка, звісно, не хотіла, цілий тиждень від заручин до весілля все було плаче та просить: "Матіночко рідна, не топіть ви моєї головоньки!" Та не слухала я її, бо вона молода, ледве шістнадцять минуло; що вона ще знає!

– От бачте, якби були послухали тоді, то й не нарікала б на вас дочка тепереньки.

– А чого вона має на мене нарікати? Хіба ж я винна? Я ж думала, як лучче; що ж,

коли її доля така!

- Що там, кумо! Доля долею; а якби таки ви лучче людей розпитали, чи що... А то так уже зовсім, немов з мосту та в воду.

- Що ж мені людей питати? Чи то люди знають, яка кому доля суджена? Таж от я: пішла заміж; ні я свого чоловіка перед весіллям не бачила, ні він мене; батьки заручили й повінчали; та й що ж? Чи мені зле було, чи що? Хвалити бога, ми з старим жили не гірш, як люди живуть. Не без того, щоб часом не посварив, не раз було і попоб'є; а все ж я за ним лиха не зазнала, не то що тепер, що хіба хто не хоче, той не обидить! Ото тільки покійна свекруха було не раз допече до живого, та й то: я було змовчу, все корюся, то вона й подобрішає. Ще коли б моїй дочці така доля, як мені була!

І знов замовкли обидві. Мотря пильно пряде; тільки часом одведе руку від мички, щоб хустку поправити, а може, й сльозу втерти потайну. Пріська знову завела пісні:

Дала мене мати далеко від себе,

Наказала не бувати аж сім літ до себе.

А я, молодая, того не стерпіла,

Сивенькою зозулею у рік прилетіла...

- Ох, прилітала й моя сива зозуленька до мене. Як допекли їй там оті прокляті, не витримала моя голубонька: втекла до своєї матінки! Приходить ото вона до мене, така змарніла, аж я злякалася, глянувши на неї. "А то ж що тобі, моя дитино?" - кажу я та аж заплакала. "Вже, - каже вона, - мамо, хоч ви мене бийте, хоч ви мене проганяйте, не піду я від вас до тих недовірків; краще в ополонку, як до них!" - "Бог з тобою, моя дитино, - кажу я їй, - чи ж я тебе проганятиму, моя доню! Тільки ти роздумай гаразд: може, то ще так! Чи то раз бува, що чоловік із жінкою сваряться? Ще таки, може, погодитесь; може, воно й минеться!.." - "Ой, ні, не минеться! - каже вона. - Не можу я того більш терпіти! Не піду я туди, не піду!" Та що думаєте? Прийшов її чоловік та й почав просити та перепрошувати. "Я, каже, не дам її нікому і пальцем зайняти; а матір, коли вона їй хоч слово скаже лихе, далебіг, і з хати вижену, не то що!" Що ж! я подумала, подумала: "Іди, кажу, дочко, може, тобі й справді ліпше буде; аж бач, як присягається!" Та й що мені було робити? То таки чоловік: як же я можу жінки до нього не пускати? Пішла вона; та що ж? Спершу то таки чоловік трохи шанував, а потім то ще гірше бити почав та ще й докоряє, гризе по цілих днях. Ой, доню моя безталанная!..

- Що ж, може, її хоч свекруха жалує?

- Де там! Коли вже чоловік збиткується, то свекрусі... Сказано: чужа мати!.. Ой, кумо, засиділась я у вас, вже й нерано; а я ще хотіла у Будища піти, одвідати мою безталанну та хоч розважити її трошечки...

- Ідїть, кумо, йдїть! Просїть її там, щоб до нас коли прийшла; вже давненько я її не бачила.

- Вона б і радніша; та чи ж пустять її? Там такі...

- Ой, кумо, кумо, занапастили ви свою дочку!

- Ні, кумо, не кажіть ви сього мені! Що я винна? Хіба я своїй дочці ворог? Така вже її доля!

- Може!

Мотря взяла гребінь, поцілувалася з кумою і подалась до дверей.

- Будьте здорові!

- Ідіть здорові!